

ΣΤΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ ΣΗΜΑΝΑΝ ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ

Τα πολύ πρωινά και τα πολύ βραδυνά τηλεφωνήματα που φέρνουν κτυποκάρδι. Το κουδουνισμα του τηλεφώνου τη Δευτέρα το πρωί ειχε μέσα του κάποια εδιορατη απειλή. Ο Παυλος Πάβλου, απο το τρίτο προγραμμα του ΡΙΚ: " Ξερετε χθες βράδυ πέθανε ο Γιαννης Ριτσος, θα μπορούσε να μάς πεις κάτι;"

Για λίγο έμεινα άλλαξη. "ε τη λογική περιμέναμε το τέλος του Ριτσου. Τους τελευταίους μήνες ηταν στο νοσοκομειο, σοβαρά άρρωστος. Του ειχαμε μιλησει στο τηλέφωνο πριν πο τρεις βδομάδες περίπου. Η φωνή του σβυσμένη, τα λόγια του με δυσκολία ακουγονταν. Του ζητήσαμε ένα μηνυμα για την Κυπρο για ένα βιβλίο που ετοιμάζεται. Ολοπρόθυμος, οπως πάντα, όταν επροκειτο για την Κυπρο. " Ολαημου η καρδιά ειναι μαζί σας". Τον ρωτήσαμε αν γράφει. Για πρώτη φορά στην εριστάχρονη γνωριμία μας απάντησε: " Δεν γράφωγ δεν έχω δύναμη." Τα μάυρα προαισθήματα μάσειχαν ζώσει αμέσως, μ' αυτή τη φοράση. Οσο καιρό θυμόμαστε τον Ριτσο πάντα πάλυε με τον θανατο, με τις αρρώστειες, ωστοσο πάντα εβγαينه νικητής." Χάρησ τηνποιηση, έλεγε μονο η ποιηση μπορει να αντιμετωπίσει τον θανατο".

Αυτή τη φορά η ποιηση δεν μπορεσε να τον σώσει. Ο Γιαννης Ριτσος νεκρός. Παιρνουμε στο τηλέφωνο το σπιτι του. Η κορη του η Ερη μά λέει: "Εσβυσε για σιγά, χθες βράδυ. Αυριο θα γίνει το λαϊκό προσήννημα. Μετά θα τον πάμε για την ταφή στην Μονεμβασία." Ποσο την αγαπουμε την πατριδα του την Μονεμβασία, μάς μιλουσε ώρες ολόκληρες για τοπερήφανο τοπιο της. Ύστερα θυμόταν τα μαθητικά χρονια στο Γυμειο, οπου ειχαν φοιτήσει αυτός και ο Βρεττίκιος στο Γυμνάσιο της πολης

Πρωτογνωρισαμε τον Γιαννη Ριτσο σταχρονια της χουντας, στο βιβλιοπωλειο Κεδρος. Τότε ο Κεδρος ηταν μια τρυπα στο βάθος μιας στοάς στην Πανεπιστημιου, μ' ένα πατάρι επάνω. Καμιά σχεση με το υπερμοντέρνο σημερινο βιβλιοπωλειο. Κι όμως σ' εκείνη την τρυπα εδινε τα ραντεβου της ολη η πνευματική αθήνα. Εβλεπεσ στα μισοσκίδατο να προβάλλει το κεφάλι του Τσιρκα ή του Δειβαδιτη, της Τατιόνας ΜΙΛΙΕΖ ή του Βρεττίκιου, της Βικτωριας Θεοδώρου ή της ΕΛΛης Αλεξίου και τωσων άλλων. Εκει, ανάμεσα τους, η φηλή κορμωσασιά της Νανός Καλιανέση που σιέπασε σαν στοργική μάνα σ' ολη τη διάρκεια της δικτατορίας ολους του άστεγους λογοτέχνες. Ο Ριτσος έμεινε παντα πιστος στον Κεδρο χάρη στη φιλία του με την Νανά, ακόμα κι όταν αυτή εθανε. Με όλο που τον πιεζαν άλλα εμποτικά, δεν θέλησε να εδώσει έργο του άλλου." το χρωστω στη Νανά, έλεγε, γιατι με βοήθησε όταν ειχα αναγκη.

Θα γραφτουں πολλά για τα στερημένα και δυστυχιωμένα παιδικά χρονια του Γιάννη Ριτσου, δυστυχώς όταν ένας φύγει αρχίζει η μανιασμένη αναζήτηση για τα ίχνη του. Γι' αυτο θα περιοριστώ σε προσωπικές μνήμες

Καθε φορά που περνουσαμε απο την Αθήνα, παρσφυσουσαμε πάντα στον Ριτσο.

- Να μου τηλεφωνάτε μετα τις δώδεκα, έλεγε. Πριν απο τις δώδεκα το

τηλέφωνο είναι κλειστό γιατί εργάζομαι, το ξέρουν αυτο όλοι οι φίλοι μου. Αφου πάρω τον καφέ μου στις οκτώ το πρωί, αρχίζω τη δουλειά. ΣΤΙΣ δώδεκας σταματώ, τρώω ένα γιαουρτι, και αρχίζουν τα τηλεφωνήματα. Μετά, π ίσω πάλι στη δουλειά, ως το βράδυ οποτε και παρηνω το πραγματικό γευμα της ημέρας."

Καθε φορά μās κολουσε στο σπιτι του. Ποτέ του δέν αφηγήθηκε, ποτέ του δέν προφασιστηκε κάτι. Ολοπροθυμος, περιμενε γελαστος στο κεφαλόσκαλο και παντα μās θυμιζε πριν μπουμε στο ασανσέρ: Τεταρτο οροφο. Περιποιημένος, άφογος πάντα, έδειχνε πολύ νεώτερος επο την ηλικία του. Μās περνου σε με χάρη στο καθιστικό, στην ίδια πάντα θέση, στον καναπέ, κάτω απο τον μεγάλο πινακα του Γαρουδη. Εκεινος απέναντι μας, με τα ναυτάκια του Τσαρουχη πίσω του. Το δωμάτιο κατόμαστε απο βιβλία, κομφοτεχνήματα, και εκατοντάδες πέτρες και ρίζες ζωγραφισμένες απο τον ίδιο, στον ελευθερο χρονο του. Σε κάποια απο τις επισκέψεις μας, μās ειχε χαρισει μερικές. Οταν ειχε έρθει στην Κυπρο την πρώτη φορά το 1978 του τις δειξαμε. Τις χαϊδεφε απόλλά και ειπε: Έχουν ξεθωριάσει, να τις φέρετε στην Αθήνα την ερχομένη φορά να τις περάσω μ'ένα ειδικό βερνίκι.

Έτσι αγαπουσε τις πέτρες του, τις ζωγραφιές του, κι ακόμη περισσότερο αγαπουσε τα ποιήματα του. Σαν παιδιά του. Η δική του αγάπη για τα έραγα του μεταδιδόταν και στους άλλους. Δεν είναι τυχαιο που ο γραφικος του χαρβατήρας είναι τόσο προσεγμένος, σαν κομφοτέχνημα το κάθε γράμμα.

- Τι νέα απο την Κυπρο μας, η πρώτη του ερώτηση. Ακουγε με προσεχή, μετα άρχιζε να μιλά ο ίδιος.

- Στο άλλο σπιτι (έτσι έλεγε το αρχαιο-μουσειο του που ετοιμαζε εδώ και χρονια) έχω φτιάζει μια γωνιά για την Κυπρο. Εκει φυλάω τα μετάλλια τα κλειδιά των πολων, τα δώρα σας, τις επιστολές και τις φωτογραφίες καθώσκαίολα τα δημοσιεύματα απο τις επισκέψεις μου. Εκει βρισκεται και το Μεγα Περιδεραιο Μωισαίου που ειχα την τιμή να πάρω απο τα χερια του Προέδρου Βασιλειου. Εκει είναι και το ποιημα που έγραφε για μένα, μου κάνει.

Θυμάμαι, όταν τουστειλα εκεινο το ποιημα, με πηρε τηλέφωνο.

- Ξερεις, προσπαθουσα μια ώρανα σου τηλεφωνήσω, δέν τα καταφέρνω μ'αυτου τους αριθμους. Μουάρεσε πολύ το ποιημα σου. Το βάζω στο αρχαιο μου, στο " άλλο σπιτι". μονο θα σου ζητήσω μια χάρη. Θα μπουρuses αντι γιαπετρες ζωγραφιστες να γράφεις " θαλασσόπετρες". Ξερεις, παιρνω μονόχαπετρες απο την αρχαία της Σαμου και τις ζωγραφίζω. Για μένα έχει σημασία να είναι φαγωμένες, γλυμενες απο το νερό και απο τον χρονο... Το ίδιο και οι ριζες που βρισκω...

Καθε φορά που πηγαιναμε, έβγαζε να μās δειξει να νέα βιβλια του. Τρία, τέσσερα, και περισσότερα κάθε φορά. Ένας χειμαρος. Έγραφε ποιήματα παντου, σε κομματάκια χαρτι, σε αποτσιγαρε, σε αποδειξις

Αφου τελειωνε με τις εκδοσεις του Κεθρου, εφερε τις προσφατες μεταφρασεις των έργων του. Ολοκληρωι τομοι, σ'ολες τις γλώσσες που μπορεί κανεις να σφανταστει, αιδήμη και σε διαλέκτους. Εκδόσεις υπέροχες, με κοσμήματα, γραβουρες και ζωγραφιές. Στιβάζονταν τα πακέτα στα τραπέζια, στις καρτέλες δέν ειχεπια χώρουα κινήθει ο ίδιος.

- Δευέχω πια καιρό για τιποτα, έλεγε. Ουτε ν'απαντήσω στους ανθρώπους πο μεταφράζουν τα βιβλία μου, που γράφουναφιερωματα σε περιοδικά. Κοιτάζτε τι ωραια βιβλία βγάζουν. Μεκαλουνε παντου, σε πανεπιστήμια, για να μέκάνο επιτιμο διάδοκτορα, με καλουνε για να με τιμήσουν, να μου δώσουν βραβεια. Τους λέω, κανετε μου την χάρη, μην μου παιρνετε τον χρόνο μου, είναι πολύ τ μος. Έχω να γράφω τσα πολλά, είναι σάν ανεκπλήρωτο χρεος μέσα μου που πρεπει να ξεπληρωθει και δέν έχω τον χρόνο. Βλεπετε, μονο στην Κυπρο έχω παει, και μάλιστα δυο φορές, πουθενά αλλου τα τελευταια χρονια. Και τις δυο φορές ετυχε να ειμαι άρρωστος, αλλά ηρθα στην Κυπρο.

- Σε κάποια απο τις επισκέψεις μας ειχε έρθει να τον δει ο γιατρος που τον ειχε παρακαλουθησει σε μια σοβαρη βρογχοπνευμονία που μόλις ειχε περδίσε. Καποια στιγμή που ο Ριτσος πήγε να φέρει το πατροπαράδοτο γλυκό που του στέλλε η γυναικα του η Φιλίτσα απο την Σάμο (εκεινη εξασκουσε την ιατρική στην Σαμο εκεινος έμενε στην Αθήνα και δουλευε φθ χειμώνα) ο γιατρος μός φιθυρισε.

" Δεν έχω δει ποτέ μου τέτοιο οργανισμο. Πασχει απο οποια αρρώστεια μπορείτε να φανταστητε. Κι όμως έχει τετοια εσωτερική δύναμη που επιβάλλει μια ισορροπια και δινει την εντυπωσια μιας άριστης υγεια. Την βραδυα που τον ειχαμε πεί στο νοσοκομειο ήταν σε κακή χάλια. Ειχε σβράντα πυρετο, δέ μπορούσε να σταθει στά πόδια του. Κι σμωσαρνηθηκε εντονα να καθισει σε πολυθρονα ή να ζαπλώσει σε φορειο. Διδωχισε δλο τον διάδρομο του νοσοκομειου κι εγώ πυ ήξερα την κατάσταση του φοβομουνα πως θα πέσει απο στιγμή σε στιγμή. Επεμενε να μπει σε θάλαμο με τους άλλους, με ολο που ειχε τη δυνατοτητα να μεινει μόνος. Ετοιμοθάνατος αυτος, έδινε κουράγιο στους άλλους ασθενεις.

Γυρνωντας με το γλυκό, ο Γιαννης με το πονηρο χαμόγελο του και με το τσιγάρο στο χερι (για να προκαλέσει το γιατρο) ειπει:

- Τι λέτε εσεις πιασ καιπο την κλάτη μου; Μη φοβόστε γιαμένα. Εγώ δλα π έχω περδίσει, τιποτα δέν με τρομίζει μ πια. Παιδι έχασα τη μισή μου οικογένεια και η άλλη μισή πλανιεται απο δαυλο σε δαυλο. Εισα συντροφους μου να σβνουνε καθε μέρα. Συμφιλιδθηκα με τον θανατο. Δυναμη μου η ποιηση μ μου.-

- Δεκα χρονια σχεδον περασαν απο τοτε. Αυτή τη φορά η ποιηση δέν τον προστατεφε. απο τον χάρη. Ωστοσο η ποιηση τον προστάτεφε απο τον θανατο. Ο Γιαννης Ριτσος θα μεινει άθάνατος χάρη στην ποιηση του.